

In vuur en vlam...

Hoe voorkom je uit te doven?

Bevlogenheid en burn-out in de zorgsector

Lode Godderis

FEDERALE OVERHEIDSDIENST
**WERKGELEGENHEID, ARBEID
EN SOCIAAL OVERLEG**

federale overheidsdienst
**VOLKSGEZONDHEID,
VEILIGHEID VAN DE VOEDSELKETEN
EN LEEFMILIEU**

ONDERZOEKSTEAM

Projectverantwoordelijken:

Prof. Dr. Lode Godderis ^{1,4}

Projectleider:

Dr. Sofie Vandenbroeck ^{1,4}

Partners:

Prof. Dr. Hans De Witte ²

Prof. Dr. Walter Sermeus ³

Dr. Kris Vanhaecht ³

Dr. Herwig Vandijck ³

Mevr. Eva Van Gerven ³

Mevr. Els Vanbelle ²

Dhr. Maarten Sercu ⁴

Mevr. Hilde De Man ⁴

Mevr. Evelien Moerenhout ⁴

Mevr. Sarina Theys ⁴

Affiliaties

1. Centrum Omgeving en Gezondheid, KU Leuven; 2. Arbeids-, Organisatie- en Personeelspsychologie, KU Leuven; 3. Centrum voor Ziekenhuis- en Verplegingswetenschap, KU Leuven; 4. IDEWE, externe dienst voor preventie en bescherming op het werk

I. Achtergrond

Aanleiding onderzoeksproject

- Nood aan studie in België naar **vóórkomen** van burn-out bij zowel verpleegkundigen als artsen
- Belangrijke **gevolgen** van burn-out
 - Individueel welzijn
 - Verloop-intentie personeel Kwaliteit patiëntenzorg
- ‘Voorkomen is beter dan genezen’ ➡ **Preventie**
- Niet enkel negatieve aspecten ➡ **Bevlogenheid**

Definitie bevlogenheid en burn-out

- Heel wat verschillende definities in literatuur
- Meest gebruikte
 - *Bevlogenheid is een positieve, affectief-cognitieve toestand van oppperste voldoening die gekenmerkt wordt door **vitaliteit, toewijding en absorptie*** (Schaufeli & Bakker, 2001, p.245, in Schaufeli & Bakker, 2004, p.91)
 - *Burnout is een syndroom van **emotionele uitputting, depersonalisatie** en **verminderde persoonlijke bekwaamheid** dat voor kan komen bij diegenen die beroepsmatig met andere mensen werken* (Maslach & Jackson, 1986, p1 in Schaufeli, 1990, p44)

Definitie bevlogenheid en burn-out

BURN-OUT		BEVLOGENHEID
Emotionele uitputting (EU)	↔	Vitaliteit
Depersonalisatie (DP)	↔	Toewijding
Verminderde persoonlijke bekwaamheid (VPB)	↔	Absorptie

Definitie bevlogenheid en burn-out

ONDERZOEK	PREVALENTIE
Europese studie: RN4CAST (2011) • Verpleegkundigen (N = 2938)	25% EU
Ferdinande et al. • Belgische intensivisten (2011) (N = 513)	<u>Verpleegkundigen:</u> 15,8% EU 28,5% D 43,3% VPB <u>Artsen (2008):</u> 15,4% EU 38,2% D 32,4% VPB
De Witte, Moors, Van der Meeren & Evers (2001) • Verpleegkundigen (N=2075)	8,4% EU 16,8% D 50% VPB

Onderzoeksvragen

- Wat is de **prevalentie** van burn-out en bevlogenheid?
- Wat zijn de **beïnvloedende factoren**?
- Wat zijn de **gevolgen**?

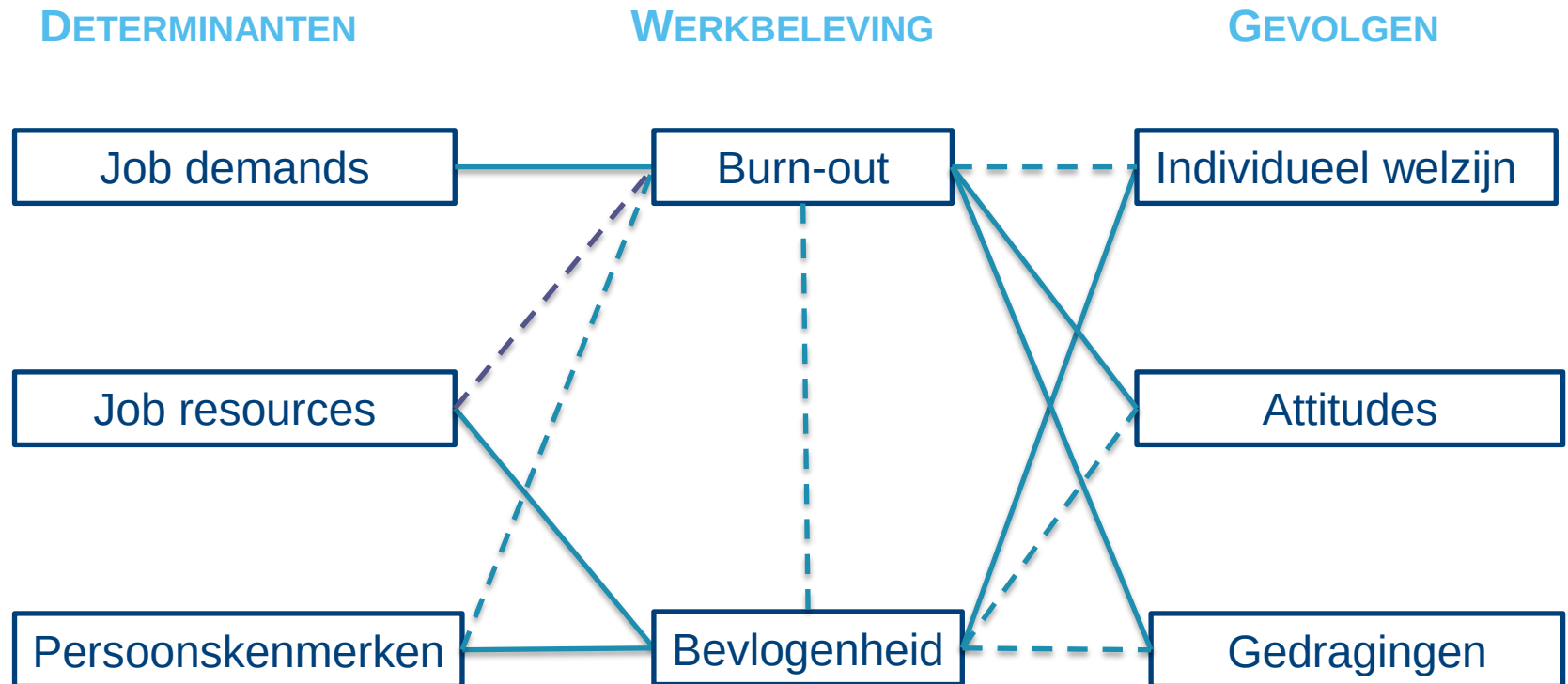
II. Methode

Design en setting

- Design
 - Cross-sectionele multi-centrische survey
- Gefaseerde gelegenheidssteekproef
 - **FASE 1:** Alle Belgische ziekenhuizen
 - **FASE 2:** Alle artsen en verpleegkundigen werkzaam in de deelnemende ziekenhuizen

Variabelen en meetinstrumenten

THEORETISCH KADER

Figuur 1.

Gebaseerd op het Job Demands-Resources model

(Bakker & Demerouti, 2007)

Variabelen en meetinstrumenten

Deel 1:	Uw Job	35 items
Deel 2:	Relaties in uw (werk)omgeving	14 items
Deel 3:	Uw werkbeleving	29 items
Deel 4:	Uw gezondheid	23 items
Deel 5:	Werk-gerelateerde attitudes en gedragingen	11 items
Deel 6:	Patiëntenzorg	15 items
Deel 7:	Algemene vragen	14 items
		141 items

III. Resultaten

1. Respons

Ziekenhuizen

TYPE ZIEKENHUIS	REGIO	AANTAL	TOTAAL
Algemeen	Wallonië	2	18
	Vlaanderen	15	
	Brussel	1	
Algemeen met universitair karakter	Wallonië	4	6
	Vlaanderen	1	
	Brussel	1	
Geriatrisch	Brussel	1	1
Gespecialiseerd	Brussel	1	1
Psychiatrie	Wallonië	4	11
	Vlaanderen	6	
	Brussel	1	
Totaal aantal ziekenhuizen	België	37	

Artsen en verpleegkundigen

- Totale steekproef (n= 5833)
 - artsen (n=1198) 20,1%
 - verpleegkundigen (n=4635) 79,9%
- Respons per ziekenhuis
 - Minimum respons 4,53%
 - Maximum respons 93,33%
 - Mediane respons (Q1-Q3) 26,79% (16,65%-44,71%)

2. Onderzoeksvraag 1

*Wat is de **prevalentie** van burn-out en bevlogenheid?*

Burn-out en bevlogenheid

VARIABLE	ARTS	VPK	TOTAAL
% Emotionele uitputting (EU)	478 (39,9)	1441 (31,1)	1919 (32,9)
% Distantie (DP)	334 (27,9)	1119 (24,1)	1435 (24,9)
% Persoonlijke bekwaamheid (VPB)	183 (15,3)	1050 (22,7)	1233 (21,1)
% Risico op burn-out (definitie 1)	213 (17,8)	574 (12,4)	787 (13,5)
% Burn-out (definitie 2)	65 (5,4)	318 (6,9)	383 (6,6)
% Hoge bevlogenheid	758 (63,3)	2737 (59,1)	3495 (59,9)

Definities burn-out:

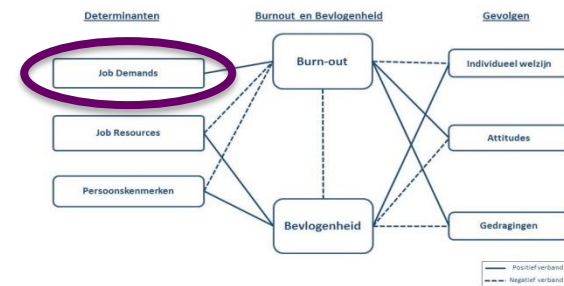
- 1) Hoge EU **EN** (Hoge DIS **OF** Verminderde PB)
- 2) Hoge EU **EN** Hoge DIS **EN** Verminderde PB

(Schaufeli en Dierendonck, 2000)

3. Onderzoeksvraag 2

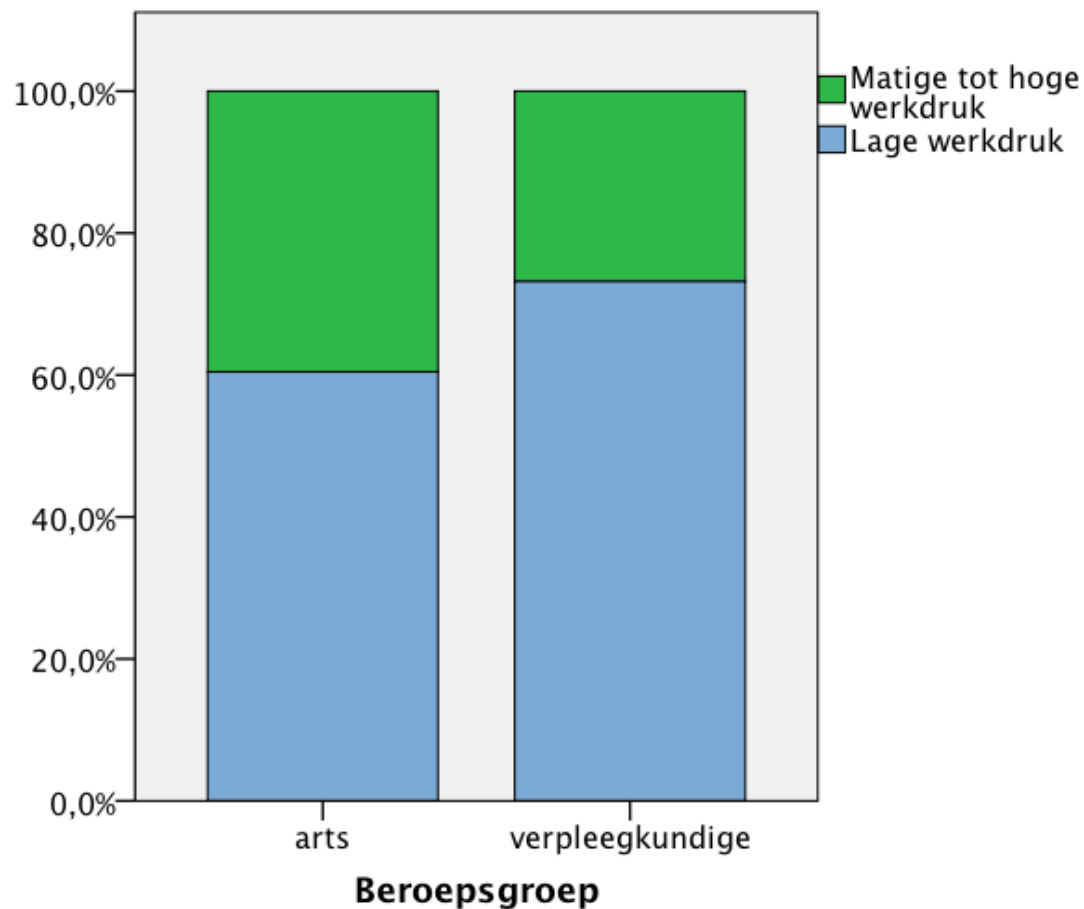
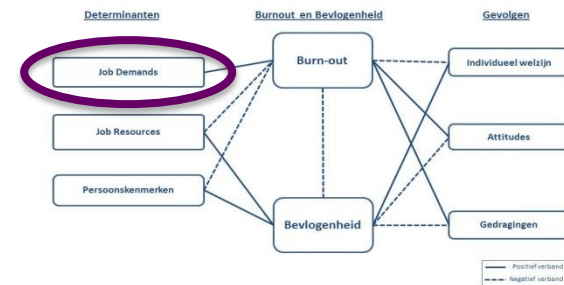
*Wat zijn de **beïnvloedende factoren** van burn-out en bevlogenheid?*

Werkeisen

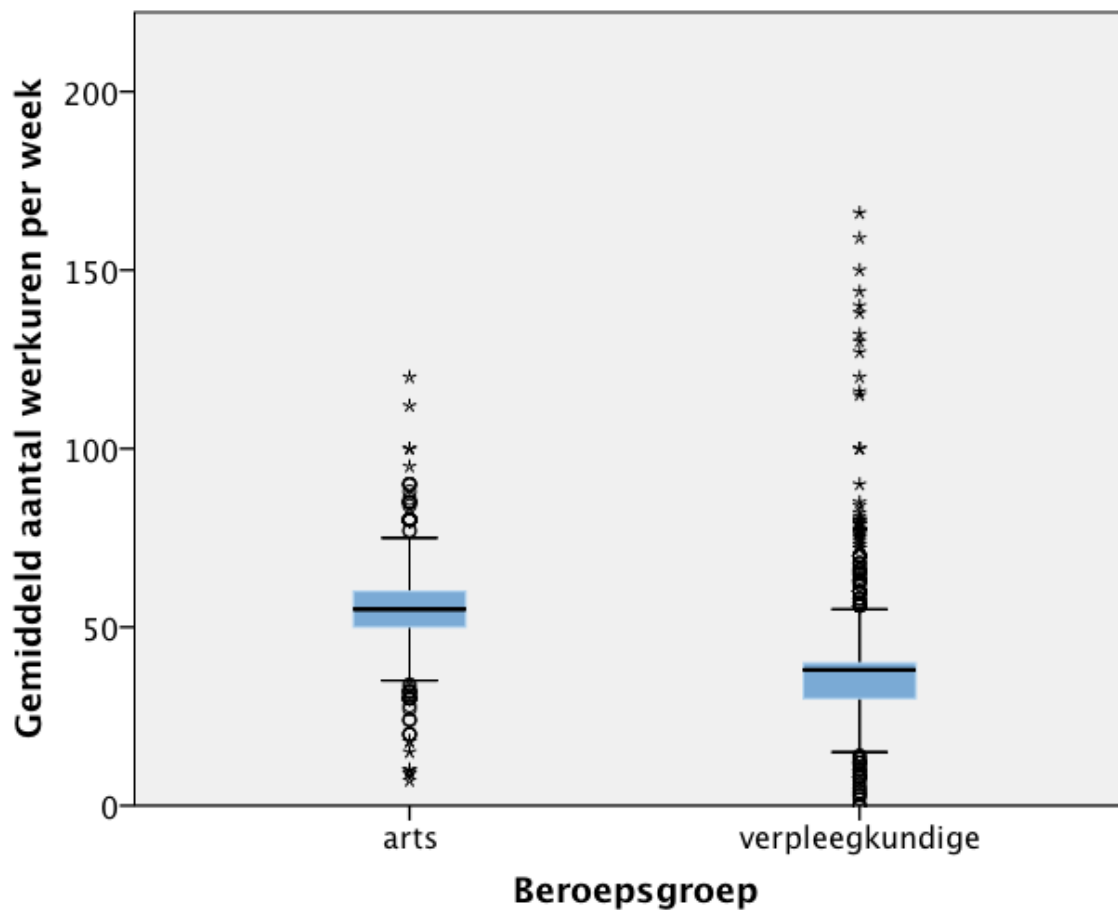
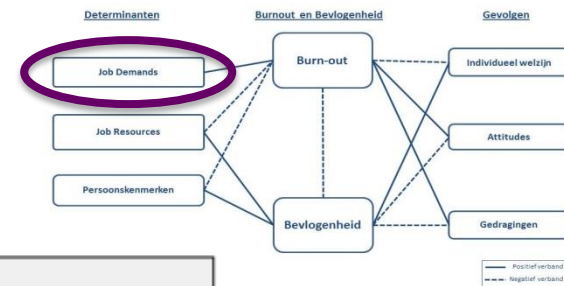

	EMOTIONELE UITPUTTING			DEPERSONALIS ATIE			PERSOONLIJKE BEKWAAMHEID			BEVLOGENHEID		
	A	VP	TOT	A	VP	TOT	A	VP	TOT	A	VP	TOT
Werkdruk	+++	+++	+++	+	+	+						
Rolconflict	+	+	+	++	+	+						
Emotionele belasting	++	++	++	+	+	+						

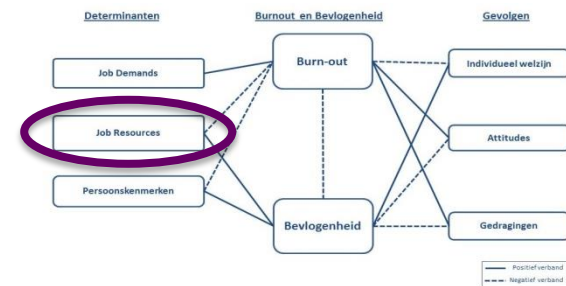
Werkeisen

Werkeisen

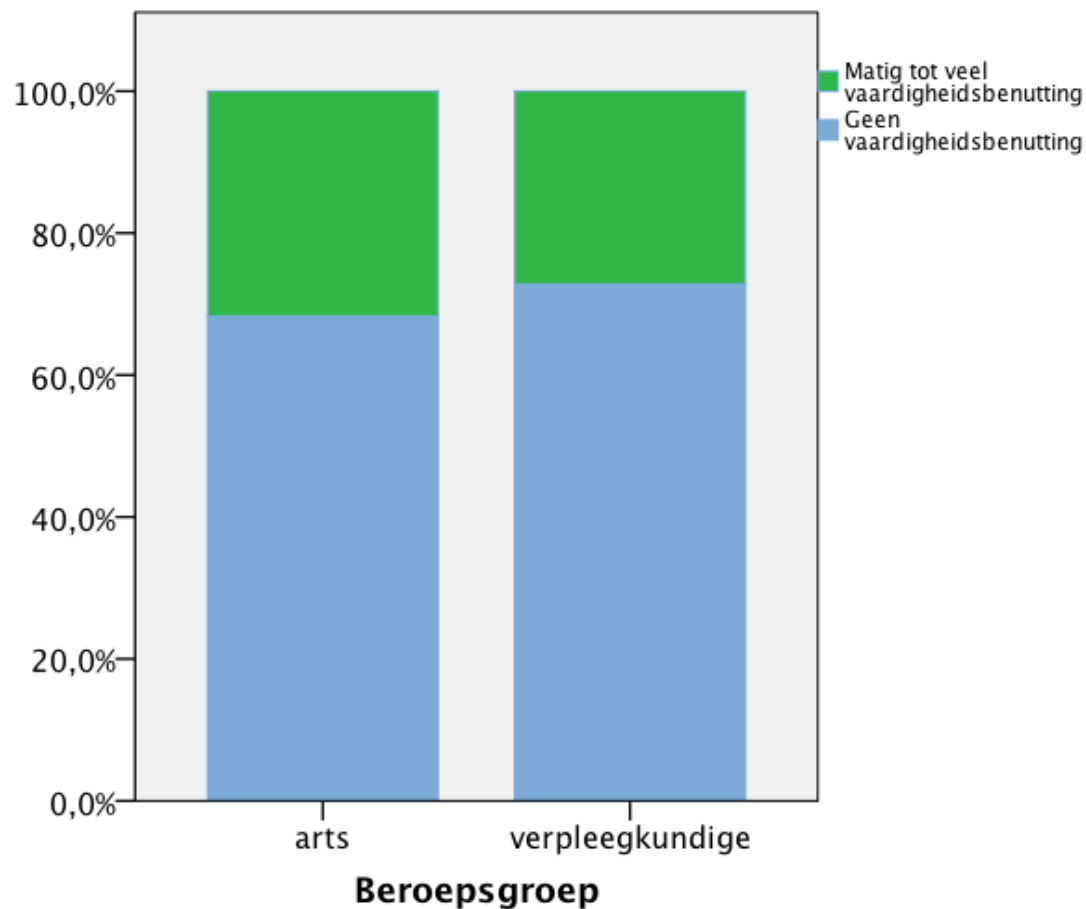
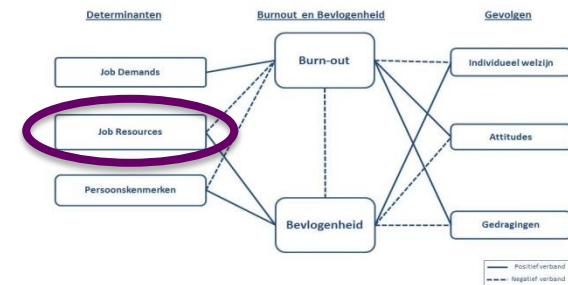

Hulpbronnen

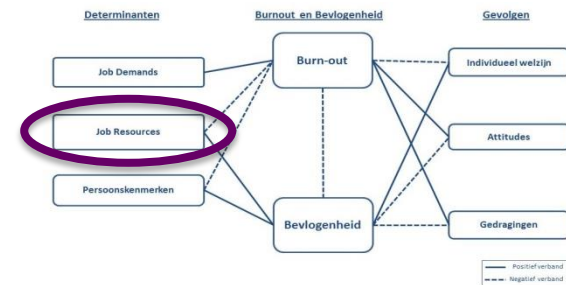

	EMOTIONELE UITPUTTING			DEPERSONALIS ATIE			PERSOONLIJKE BEKWAAMHEID			BEVLOGENHEID		
	A	VP	Tot	A	VP	Tot	A	VP	Tot	A	VP	Tot
Autonomie							+	+	+	+		+
Feedback							+					
Vaardigheids -benutting	-	-	-	-	-	-	+	+	+	++	++	++

Hulpbronnen

Hulpbronnen

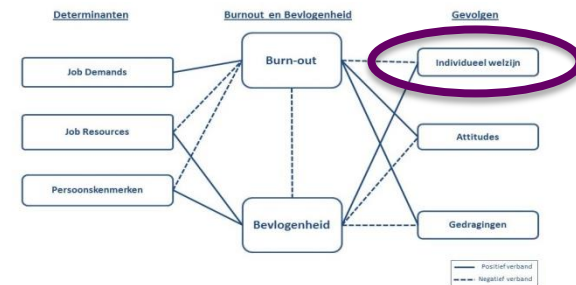

	EMOTIONELE UITPUTTING			DEPERSONALIS ATIE			PERSOONLIJKE BEKWAAMHEID			BEVLOGENHEID		
	A	VP	TOT	A	VP	TOT	A	VP	TOT	A	VP	TOT
Steun collega's		-	-				+			+		
Relatie arts- VP							+					

4. Onderzoeksvraag 3

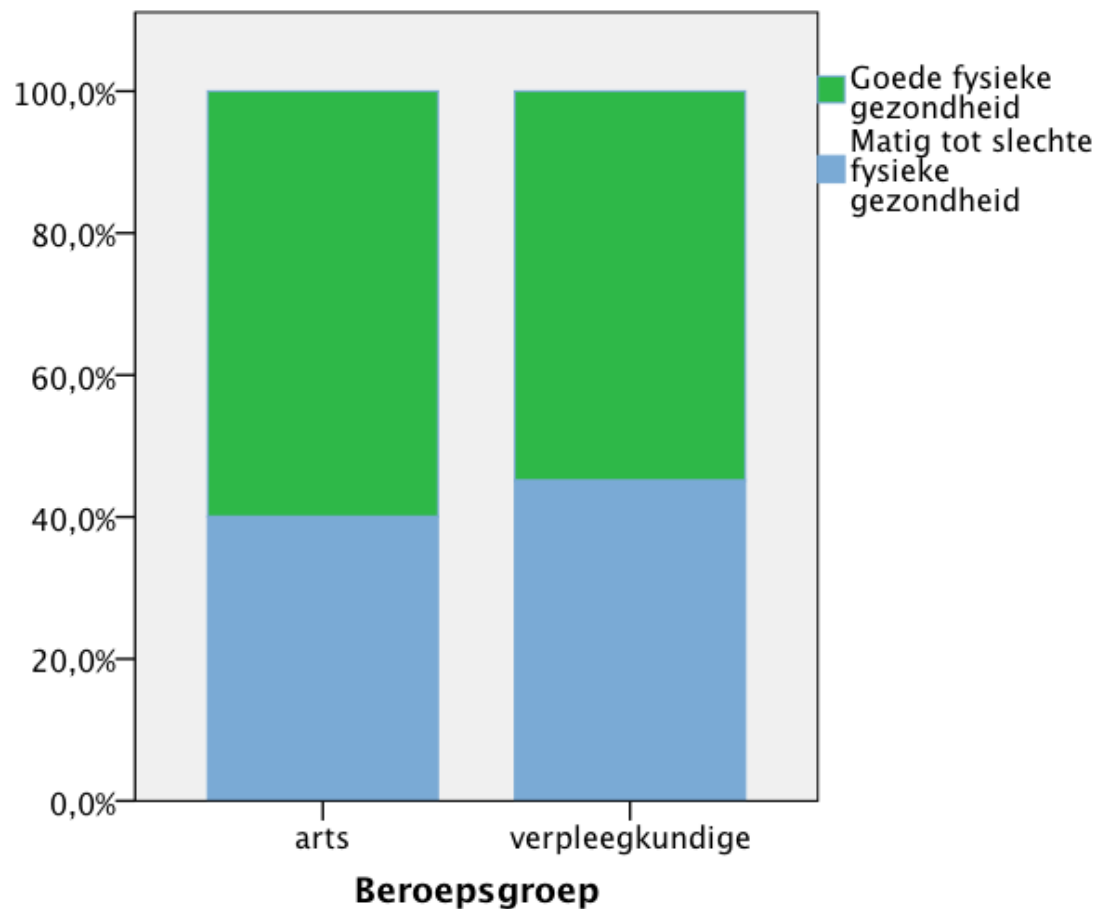
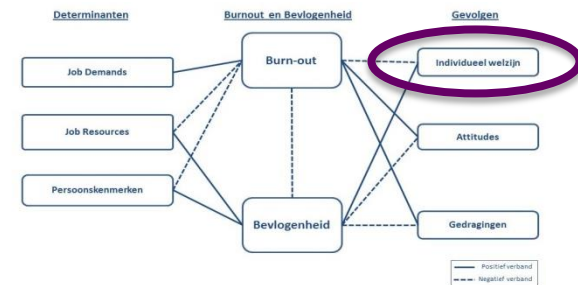
*Wat zijn de **gevolgen** van burn-out en bevlogenheid voor het welzijn en werkgebonden gedrag?*

Individueel welzijn

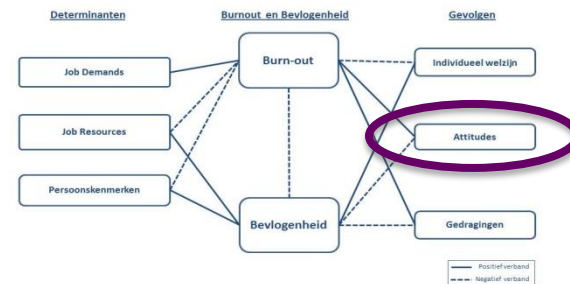

	EMOTIONELE UITPUTTING			DEPERSONALIS ATIE			PERSOONLIJKE BEKWAAMHEID			BEVLOGENHEID		
	A	VP	TOT	A	VP	TOT	A	VP	TOT	A	VP	TOT
Psychische gezondheid	---	---	---							+	+	+
Fysieke gezondheid	---	---	---							+	+	+
Psychosom . klachten	+++	+++	+++									
		“+” “++” “+++”		$\beta=0,100$ tot $0,199$ $\beta=0,200$ tot $0,299$ $\beta>0,300$				“-” “- -” “- - -”		$\beta=-0,100$ tot $-0,199$ $\beta=-0,200$ tot $-0,299$ $\beta<-0,300$		

Individueel welzijn

Attitudes

	EMOTIONELE UITPUTTING			DEPERSONALIS ATIE			PERSOONLIJKE BEKWAAMHEID			BEVLOGENHEID		
	A	VP	TOT	A	VP	TOT	A	VP	TOT	A	VP	TOT
Verloop afdeling	++	++	++	+						-	--	--
Verloop ziekenhuis	++	++	++	+			+			-	--	--
Verloop beroep	++	++	++	+			+			-	--	--

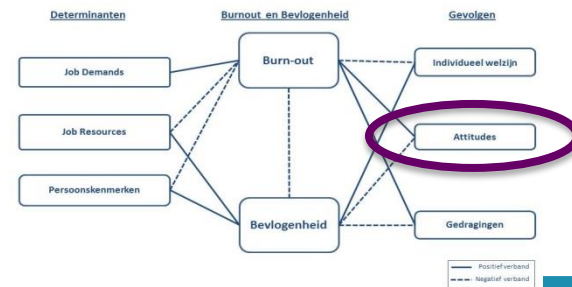
“+”
“++”
“+++”

$\beta=0,100$ tot $0,199$
 $\beta=0,200$ tot $0,299$
 $\beta>0,300$

“-”
“- -”
“- - -”

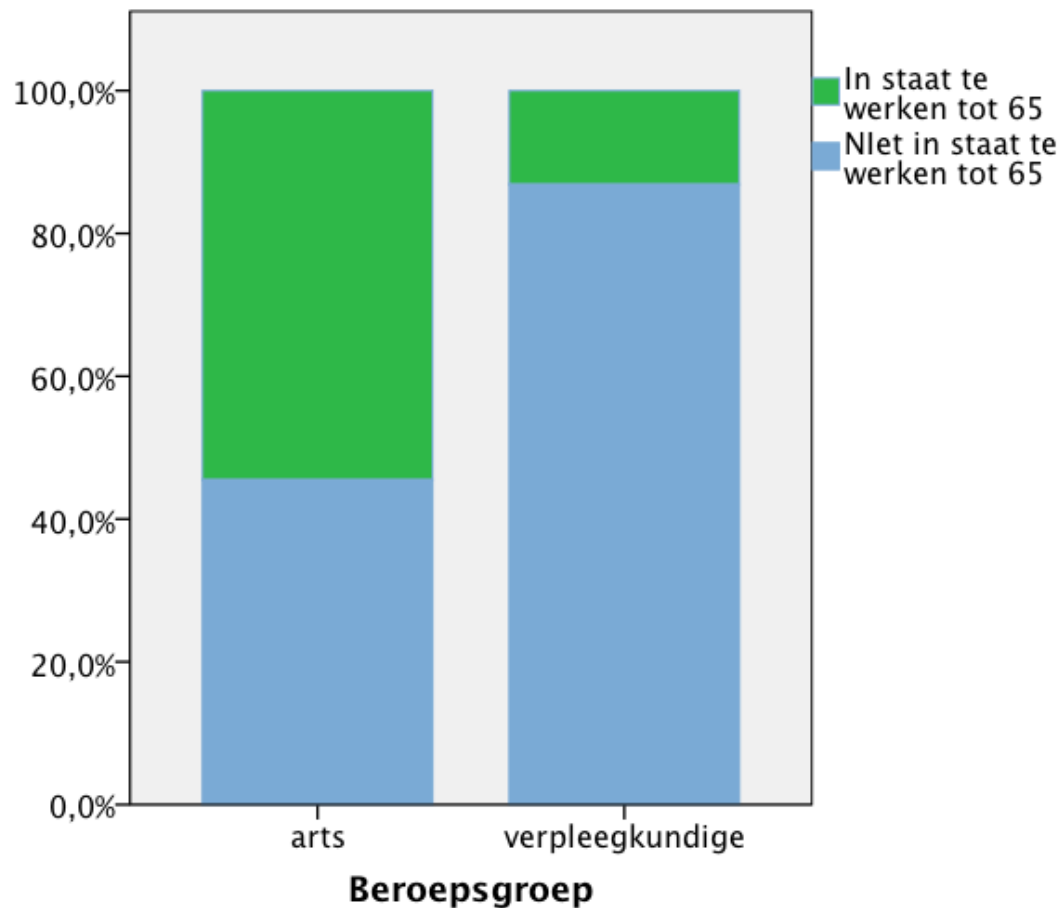
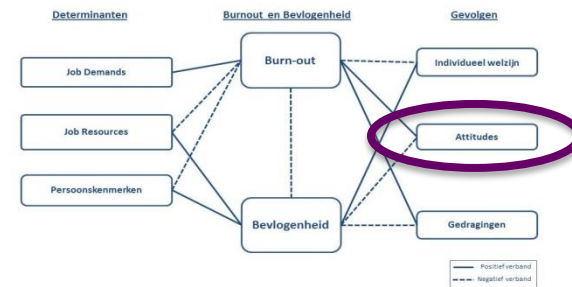
$\beta=-0,100$ tot $-0,199$
 $\beta=-0,200$ tot $-0,299$
 $\beta<-0,300$

Attitudes

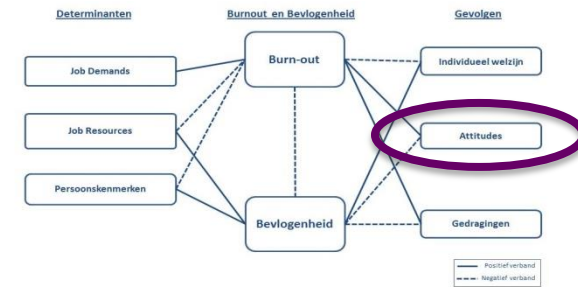
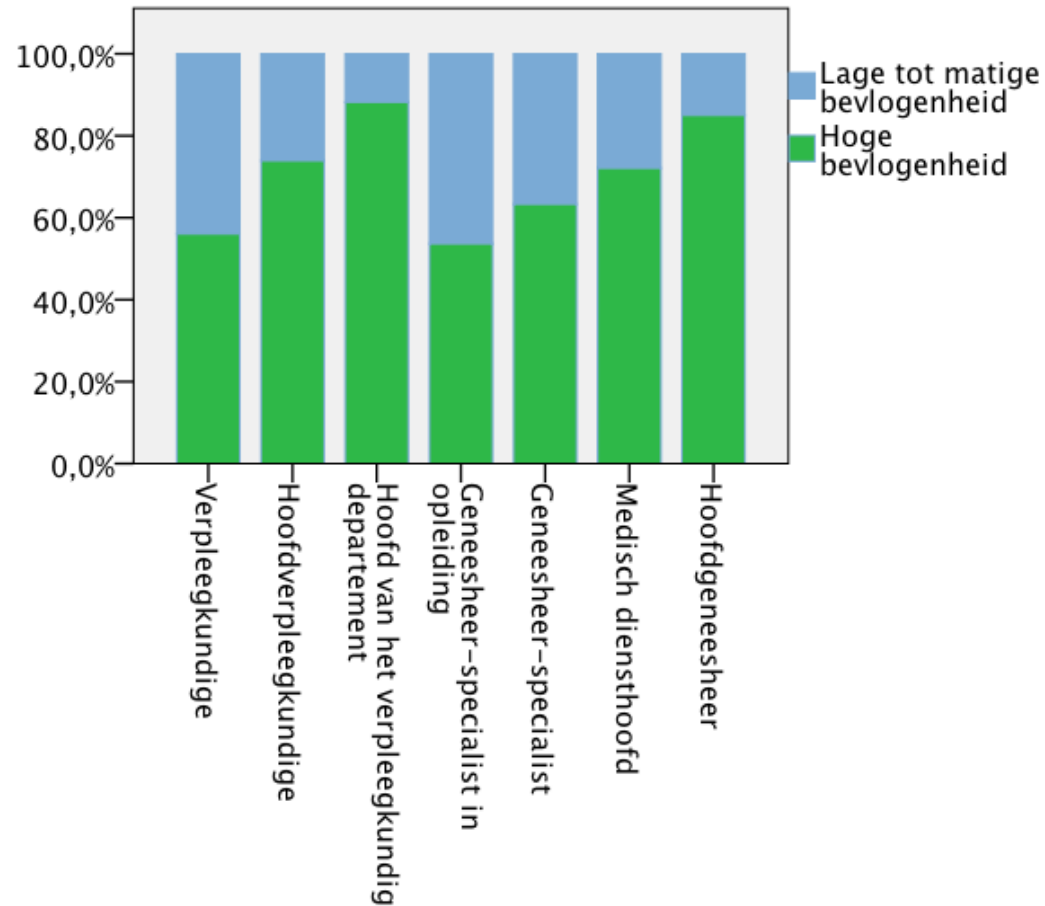

	EMOTIONELE UITPUTTING			DEPERSONALIS ATIE			PERSOONLIJKE BEKWAAMHEID			BEVLOGENHEID		
	A	VP	TOT	A	VP	TOT	A	VP	TOT	A	VP	TOT
Werkuren	+++	++	+++								-	-
Extra rolgedrag										++	+++	+++
Werken tot 65	--	--	--							++	++	++
In staat werken tot 65	---	--	--							++	+	++
	“+” “++” “+++”	β=0,100 tot 0,199 β=0,200 tot 0,299 β>0,300			“-” “- -” “- - -”	β=-0,100 tot -0,199 β=-0,200 tot -0,299 β<-0,300						

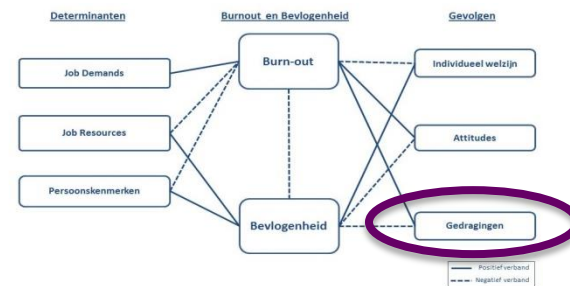
Attitudes

Attitudes

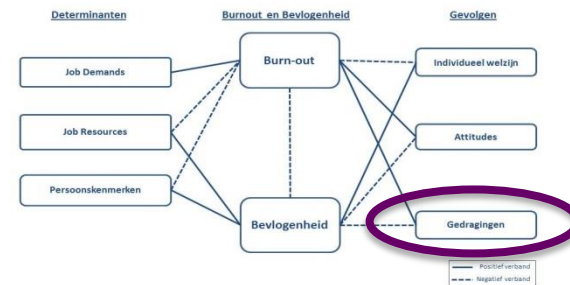

Gedragingen

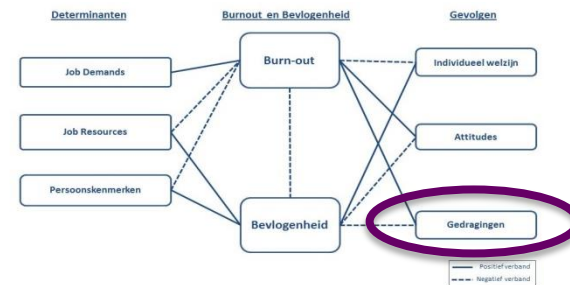
	EMOTIONELE UITPUTTING			DEPERSONALI SATIE			PERSOONLIJKE BEKWAAMHEID			BEVLOGENHEID		
	A	VP	TOT	A	VP	TOT	A	VP	TOT	A	VP	TOT
Medicatie	++	++	++									
Absenteïsme	+	+	+									
Presenteïsme	+++	+++	+++									

Gedragingen

	EMOTIONELE UITPUTTING			DEPERSONALISATIE			PERSOONLIJKE BEKWAAMHEID			BEVLOGENHEID		
	A	VP	TOT	A	VP	TOT	A	VP	TOT	A	VP	TOT
Valincidenten				+	+	+						
Infecties				+	+	+						
Medicatiefouten					+	+						

Gedragingen

	EMOTIONELE UITPUTTING			DEPERSONALISATIE			PERSOONLIJKE BEKWAAMHEID			BEVLOGENHEID		
	A	VP	TOT	A	VP	TOT	A	VP	TOT	A	VP	TOT
Klachten patiënt				+	++	+						
Decubitus				+								
Verwondingen				+	+	+						
Overlijden				+	+	+						

Theorie versus realiteit?

DETERMINANTEN

ARBEIDSBELEVING

GEVOLGEN

Werkeisen

Werkdruk

Rolconflict

Emotionele
belasting

Hulpbronnen

Autonomie

Vaardigheidsbenutting

Sociale steun collega's

Emotionele
uitputting

Depersonalisatie

Persoonlijke
bekwaamheid

Bevlogenheid

Welzijn

Psychische gezondheid

Fysieke gezondheid

Psychosomatische kl.

Gedrag

Medicatieverbruik

Absenteïsme /
presenteïsme

Klinische incidenten

Attitudes

Verloopintentie

Aanpassen werkuren

Extra rolgedrag

Werken tot 65j

IV. Conclusies & aanbevelingen

- Artsen en VP zijn **bevlogen** werknemers
- Resp. 18% en 12% vertoont risico op burn-out
- Resp. 5% en 7% kampt met een burn-out
- **Werkkenmerken** cruciaal voor ontwikkeling burn-out
- Persoonskenmerken blijken geen rol te spelen

Maatregelen met focus op organisatie werk

- Preventie van burn-out
 - Verlagen werkdruk
 - Vermijden rolconflicten
 - Verminderen emotionele belasting
 - Verhogen sociale steun collega's
- Bevorderen bevlogenheid
 - Verhogen autonomie
 - Verbeteren vaardigheidsbenutting
 - Verhogen sociale steun collega's

Maatregelen op ≠ niveaus

www.be-at-work.be

ΒΕΝΙΣΤΕΡΗ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΣ

Nederlands Français

ΒΥΡΗΝ